

felismerésre utalna, a kutató helyes ösztönével a magyar mezőgazdálkodást illetően a divatos reformszociológusok pár népszerűvé lett gondolatát, fogalmát, összefüggés-értelmezését veszi bírálat alá. Fetisekké lett, kétségbevonhatatlan igazságoknak vélt, megkövesedett szemléleteket és fogalmakat oldja így fel. Tisztázza pl. a mai magyar birtokelosztás s osztálytagozódás kérdéseit, felszabadítva a helyes értelmet a forgalomban levő statisztikák bonyolultságaiból. Olyan legendákat meztelenít valódi értelmükre, mint amilyen pl. a birtokrendszer és a munkaintenzitás viszonyának kérdésében úgy az uri-polgári nagybirtokrendszer, mint a kispolgári-paraszti kisbirtokrendszer hívei között uralkodik. A birtokrendszer és a mezőgazdasági népsűrűség kérdése, vagy a birtokrendszer és a természetes népszaporodás, a mezőgazdasági túlnépesedés és az ipari fejlődés Szentmiklósy Lajos számára mind olyan alapvető fogalompárok, amelyek kölcsönhatásának helyes kivizsgálása épp az új társadalomtudományi gondolkodás miatt is halaszthatatlan. A valóban tudományos szociológiai gondolkodásnak ilyen pretenziók nélkül föllépő, komoly igényt kielégítő dolgozata alig akad legújabb szociológiai irodalmunkban. Az a szerénység, amivel olyan vizsgálódását, mint pl. a magyarországi mezőgazdasági népesség osztályszerkezetének megállapítása, egy jegyzetbe teszi, a tanulmány tudománypáthozát helyezi a legelőnyösebb világitásba. (G. G.)

VASARHELYI Z. EMIL: ERDELYI MŰVÉSZEK Erdélyi Szépművészeti Céh. 1937.

Ez a ma élő erdélyi magyar képzőművészekről szóló tanulmány-sorozat első kísérlet az erdélyi magyar képzőművészeti törekvések értékének felmérésére. Addig is, míg a könyv bírálatára visszatérünk, bemutatjuk olvasóinknak a könyv bevezető tanulmányának jól átgondolt következő sorait.

Ha életnek egy szervezet működését, vagy bárcsak tétlen létét tekintem, Erdélyben képzőművészeti életről nem beszélhetünk. Alkotó egyesek tömege létezik csak. Működésükről a statisztika ijesztő adatokban számol be. Riasztó példaként iktatom ide Kolozsvár művészeinek megoszlását.

	magyar		szász		román	
88 képzőművész közül	57	63%	1	0.9%	30	36.1%
Rajztanár	11	19.3%	—	—	5	16.7%
szabott fizetésű rajzoló	5	8.5%	1	—	2	6.7%
szabott fizetésű egyéb foglalk.	3	5.3%	—	—	4	12.4%
eltartott (családtag)	11	19.2%	—	—	5	16.5%
kizárólag művészetből él	27	47.7%	—	—	14	47.7%

A helyzet azonos Erdély minden nagyobb magyarlakta városában. Nagybánya helyzetét súlyosbítja valamennyire a Szabadiskola s Temesvárt az ott székelő Képzőművészeti Főiskola.

Kolozsvárt átlag ezer emberre jut egy képzőművész. (Képzőművészeknek tekintem a festőket, szobrászokat és grafikusokat, nem tekintem annak az ipari képzéshez fűzött művészi munkák végzőit, mint kőrajzolókat, butorfaragókat, fényképészeti segédmunkásokat. A táblázatban helyet kaptak mindazok, kik kiállításon vagy nyilvánosság előtt műveikkel szerepeltek, akik hivatásszerűen élnek művészeti munkájukból és azok a nem kolozsvári lakos képzőművészek, kiknek Kolozsvár a fő- és állandó piacuk.) A *tulzaporodás* kétségtelen. Ezt a jelenséget részben általános okok határozzák meg: A rajzban való önkifejtés, akárcsak az írásban való, egyre nagyobb tömegeket hódít meg (zenében ezt a nekigyüremlést

levezeti a tánc- és a gépzene; képzőművészetben ilyen alagsóvé válhatott volna a mozgó- és állófénykép...); a nő felszabadulása (Kolozsvárt 24 nő „alkot”); a polgárság általában szabadosabbá vált felfogása a művészpályáról; a háború utáni lelki egyensúlytalanság, az általánossá váló hazárd hajlam, stb. Melléjük csatlakozik a kisebbségi pszichózis különleges adottsága: a kultur-tevékenységnek, mint az önálló kisebbségi élet legkevésbé támadható biztosítékának tulságosan lelkes ápolása a hivatalnok által.

A tulszaporodást elsősorban a *megélhetési* és *adásvételi* viszonyok sinylik meg. A szászoknál, alapos szervezettségüknek és németországi összeköttetéseiknek hála, nyoma sincs művésziproletáriátusnak. A román művészet tehetségeseinek, sőt féltehetségeinek is hatalmas, közvetett vagy közvetlen állami támogatás siet segítségére. Százezres, sőt milliós templomfestések, — a hatalomváltozás óta minden városunkban épült egy-két új székesegyház, melyek falai szorgos művészekre várnak — közéleti magyságok tulfizetett arcképei, állások és ösztöndíjak. A magyar művészek szervezettségéről nem beszélhetünk, állami támogatást vagy ösztöndíjat várniok meddő remény. Teljességgel és csupán a vásárlóközönségre vannak utalva.

Megkísértem, hogy hozzávetőleges képet formáljak a magyar művészekről *vásárló közönség* megoszlásáról. Hét magyar képzőművész által nyújtott felvilágosítás eredményeként nyertem adataimat. A hét művész közül három Kolozsváron, kettő más városban és kettő falun él. Közülük három egyházaink kitüntetettje, kiknél a pártoló egyház számára végzett munka óriási százalékszáma adataimat a zsidóság kárára befolyásolja. Ha e három kivételtől eltekintünk, az arány legkevesebb 15 százalékkal módosul a zsidóság javára. Nagybányán — vásárlóközönsége majdnem egészen zsidó — a helyzet még kirívóbb. Igen érdekes adatokhoz jutnánk a vételárak összegét irányító táblázat segítségével. Ez esetben az arány a románság javára tolódná el. Így is a vásárlóközönségnek csak mintegy harmada, pontosan 32.5 százaléka magyar, a további kétharmadból 39.5 százalék jut a románságra és 28 százalék a zsidókra. A felburjánzó magyar kínálatnak tehát csak egyharmadát képes felvenni a magyar közönség. Kár volna azonban azzal áltatnunk magunkat, hogy a fentmaradó 68 százalék export-művészet „kulturfölény”. Nem. A háborús internáló-táborok lakóinak fúrás-faragásával azonos jelenség. Algyakoriatiasság. Az élettől elrekesztettek önámító munkaszurrogátuma. Ez a tény azonban nem mentesíti közönségünket a feléje kiáltó vádak alól. A magyar közönség nem tudja, soha nem is tudta megbecsülni a művészetet. Kitűnő érzékkel sorolja fel az ürügyül szolgáló álbölcs és gyakorlati hangzású megokolásokat: „Ne szabadítsuk magunkra az adóhiénákat...”, „A fényűzésről le kell mondanunk először...” Kézenfekvő mentés a magyarság, főleg a képvásárló osztály anyagi leromlása. Van benne igazság is. De csak részben, mert ma is van még nem is egyszáz olyan középosztálybeli magyar család, vagy vezető ember, kinek jövedelme meghaladja a havi 25 ezer lejt. Mégis a képvásárló osztályt jelentő harminc százalék sem ezek sorából kerül ki. Párezres fizetésű kishivatalnokok sóvárgását árulja el a számukra éjjeli mulatókban el nem érhető *szeép* felé.

DENGL JANOS Dr.: MAGYAR NYELVHELYESSEG ES MAGYAR STILUS.
(Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1937.)

Az utóbbi időben egyre jobban lábrakapott a magyar nyelv használatában számos nyelvi helytelenség, magyartalanság és idegen szó. Ezért megnőtt az általános érdeklődés a nyelvhelyesség és stilus kérdései iránt annyira, hogy pár évvel ezelőtt a Magyar Tudományos Akadé-